

Za gospodarje

Maribor, dne 10. maja 1933.

Kmetijski napredek s pre-pričevalno besedo ali akcijo?

Fr. Wernig, Slovenjgradec.

I.

Vem, da se marsikomu vsled nizkih cen kmetijskih pridelkov zdi danes odveč spodbujati k kmetijskemu napredku. Toda živimo v času, ko hoče in stremi v gospodarskem pogledu nadkriliti drug drugega, sosed sosedu, ter država državo. Kdor v tej, ne od nas izzvani tekmi zaostane, ne napreduje, tega nadkrilijo in v gospodarskem pogledu končno tudi uničijo drugi.

V zadnjem razmotrivanju se je ugotovilo, da je za vpeljavo boljših, smotrenjših načinov gospodarjenja, oziroma kmetovanja, v naših razmerah pred vsem potrebno ustvariti zadevno podlago, da je zbrati vse naše gorske kmetovalce v produktivnih zadrugah in gospodarskih organizacijah sploh, oziroma da je tudi pri obstoječih prosvetnih organizacijah odslej povdarjati bolj gospodarsko plat ljudske izobrazbe. Tozadavni ukrepi in združitev kmetovalcev pri nas ni prvenstveno potrebna iz tehnično-gospodarskega, kakor mnogo bolj iz družabnega in dušeslovnega vidika. Trudapolno delo v tem smislu je pokazalo že prve uspehe v Mislinjski dolini. Kjerkoli so desetletja poprej gospodarske organizacije le životarile, se je danes s pritegnitvijo in izbiro mladih matih in srednjevelikih posestnikov ter kmečkih fantov za potrebno podrobno delo vzbudilo živahnejše, aktivno združno - gospodarsko delovanje. Premostiti je bilo treba naravno skraja raznovrsten odpor in mnoge pomisleke, a stvarno je ugotoviti brez dvoma vsaj začeten uspeh.

Na nekem mestu se je označilo za brezplodnega, nestvarnega sanjarja in škodljivca kmetijstva ono debričino, ki se nadeja, da bo z lepo govornjo ali pisano besedo mogoče doseči v kmetijstvu kak uspeh. Edino »akcijo« se je označilo za uspešno.

K tej izjavi za v lanski in letošnji zimi v hribovskih krajih tudi z življensko varnostjo tvegane napore in nesebično požrtvovalnost radi vsaj nekoliko uspešne upeljave raznih kmetijskih izboljšav potom predavanja in z lepo besedo med po krizi zbežanim ljudstvom, bi skoraj izražal domnevo, da dotično mesto pač ne upošteva vseh po krizi povzročene nejasnosti in neorientiranosti. Tudi je stopnja izobrazbe in gospodarske dovtetnosti v posameznih krajih vendar zelo različna. Razlika je dalje, če gre za odbrane kmetovalce v določeni organizaciji ali pa za ljudstvo sploh, pri katerem je treba največje govorniške spretnosti, da se razblinijo vse predsodki in ekonomski pomisleki radi uvedbe raznih zboljšav.

Imamo celo vrsto akcij, s katerimi so že delno pričele bivše oblastne samouprave: akcijo za poenotenje sadnih vrst, akcijo za melioracijo gnojišč itd. In vendar imamo cele občine z naravnost idealnimi legami, v katerih ni niti enega posestva — kljub splošnemu razglašenju —, ki bi se poslužilo ene teh akcij. Če pa se je izvršila z denarno investicijo kak izboljšava, se je to kljub strogemu naročilu in pretnji celo s kaznijo izvršilo in izvajalo mogoče le nepopolno, nesmotreno. N. pr.: Zgradil je posestnik moderen, z ventilacijo opremljen, topel in suh svinjak; po zimi pa je zamašil ventilacijo in pustil z izgovorom, da se bo svinjak segrel, prihajati vanj mokro soparo iz kuhinje, ki povzroča za svinje skrajno nezdrav in moker zrak. Pristopil je kmetovalec k

ročovniški organizaciji, vodil je točno mlečno kontrolo, toda pripuščal je kontrolirane krave k najbližjemu, zakotnemu biku, mesto k oddaljnejšemu, boljšemu zadružnemu plemenjaku. Zgradil je posestnik moderno gnojišče, toda gnoj se odklada poleg in tudi gnojnična jama je prazna. Nakupil je kmetovalec umetna gnojila, a je le-ta uporabil napačno in ob nepravem času. Itd. Vse investicije in stroški ter tozadevne akcije so bile v navedenih slučajih večinoma zaman, oziroma malo dobičkasnosne.

Zato povdarjam, da se v gotovih okoliših z akcijo samo, ki povzroča denarne stroške, lahko doseže nekaj ali pa tudi nič; s prepričevalno besedo samo, ki ne povzroča stroškov, se tudi lahko nekaj doseže ali pa nič; z akcijo, katero spremlja prepričevalno govorjena in pisana beseda, pa se lahko doseže veliko!

Še le, ko se je po trudapolnem delu pripravil v danem okolišu teren, je mogoče pridobiti par ljudi za izvestno gospodarsko akcijo. Na Gorenjskem mogoče take priprave terena ni treba, oziroma je ta priprava neprimerno lažja; ni je treba tudi tam, kjer so teren pripravili lokalni činitelji in je ljudstvo že primerno poučeno po vaškem izobraženstvu. V tak okoliš lahko pride strokovnjak takoj kot tehnik, strokovni izvedenec in izvršitelj akcije. Treba pa je temeljite priprave terena in temeljitega razgovora v smislu člankov v »Slovenskem gospodarju«: »Križa in težave kmet, pospeševanja« in »Inflacija, našemu kmetu rešitelj?«, kmet, poročevalcu, ki živi v neposrednem stiku z ljudstvom, predvsem v vseh, iz socialnih in drugih razlogov gospodarsko bolj zaoostalih krajih. V takih krajih, kjer je ljudstvo že od nekdaj glede vsake kmetijske izboljšave nezaupljivo in deloma pasivno, tudi železna disciplina dosti ne premore. Uspešna je le lepa, prepričevalna beseda in praktičen zgled!

Kdor te okoliščine zanika, zanika obstoj kmetijske krize in zanika tudi po tej povzročeno gospodarsko nejasnost ljudstva in čestokrat za ustaljenje prilik naravnost škodljivo pojmovanje in tolmačenje vzrokov kmetijske krize.

Vem, da se bo pisca radi teh izvajanj, in radi članka označilo zopet marsikje kot teoretika, ki trati čas s pisarjenjem, mesto s stvarnim delom. Tudi tozadevno bi pripomnil, da strokovni poročevalec, ki živi stalno s kmeti, med kmeti in je sam kmet, poda podobno poročilo lahko takorekoč mimogrede, ker zahteva ravno označeno sožitje, ki je neobhodno potrebno kmetijskemu poročevalcu, gospodarsko delujočemu podeželskemu učitelju in duhovniku, ki ni neobhodno potrebno učitelju na kmet. Šoli in specialnemu strokovno-tehničnemu izvedencu radi uspešnosti uvedbe raznih gospodarskih izboljšav — poglobljenje v vsa vprašanja in odenke našega kmečkega življenja.

★

Kmet in krompir na Dravskem polju.

Kar je v vinorodnih krajih vinogradniku vino in v Savinjski dolini hmeljarju hmelj, to je kmetu na Dravskem polju med Ptujem, Pragerskem in Mariborom krompir. Vsak si ga nasadi ne le zase, temveč toliko, da upa z izkupičkom poplačati nastale dolgove in si kaj nakupiti. Tako je bilo dosedaj. Do lanskega leta se je prodal krompir jeseni takoj z njive po 1 Din, a na pomlad po 1.50 Din. In srednji kmet, ki je pridelal 6000 kg krompirja za prodajo, je shranil jeseni, oziroma pomladi ali tekom leta baš primerno plačilo za svoj trud.

Kako pa sedaj? Od jeseni do danes se krompir ni dvignil nad 75 par 1 kg. Bil je par tednov jeseni po 50 par, nato par dni po 75 par, od Božiča do Velike noči po 50 par in zdaj po 40 par 1 kg. Poleg tega od Božiča do Velikega tedna zanj sploh nihče vprašal ni. Sedaj pa, ko je prišla prilika, pa so kupci povprašali zanj, ga bi naj bilo vedno polno na blagovnih kolodvorih.

V par dneh so kmetje zvozili skoraj ves svoj pridelek. Mnogo jim ga je doma segnilo, poganjati je začel in še ta, ki jim je ostal, je šel skoraj zastonj.

Dnevno pa dobiva kmet terjatve od denarnih zavodov: obresti in toliko ka-

pičala! Saj nima kje vzeti, da bi plačal vsaj obresti same! Česar potrebuje za družino in vzdrževanje posestva, to v cenah narašča, njegovi pridelki padajo, on pa naj vzdrži in ne omaga!?

Kdor to pričakuje ali celo zahteva, ta nima pojma o kmetovanju. Ne več nasvetovanja in tarnanja, le to še:

1. Merodajna oblast, ki ji je dolžnost čuvati blaginjo ljudstva, zlasti onega, ki si sam ne more in ne zna pomagati, naj čimprej oskrbi:

1. da se kmetški pridelki iz kraja v kraj v Jugoslaviji čim ceneje prevažajo;

2. da zginejo mnogoštevilni goljufi, ki pri mešetarjenju odirajo kmeta;

3. naj nadzira cene kmetških potrebščin.

Komur je mar moralna moč kot tudi materijalna podlaga slovenskega naroda za življenjsko borbo, naj po svojih močeh dela na to, da se kmetu stanje temeljito zboljša.

Mnogi to hočejo, pa ne morejo, mnogi pa morejo, pa nočejo.

★

Vino in posoda.

Preteklo jesen je bila huda stiska za posodo. Mnogoteri vinogradnik ni imel dovolj posode. Kaj so nekateri storili? Mesto da bi si, kajpada proti primerni odškodnini, izposodili posodo, ali pa si nabavili novo, so hiteli s prodajo vina. Pri tem so imeli občutno škodo. V pojasnilo hočem navesti resničen dogodek: Moj znanec je prodal v jeseni takoj od preše svoj mošt in sicer 6 polovnjakov ali 18 hl po 1.25 Din, jaz pa pozneje po 3 Din. Pripominjam, da je njegov mošt tehtal 1½% sladkorja več. Torej bi tudi on pozneje lahko prodal vino po isti ceni, če ne višje.

Izračunimo torej njegovo izgubo: 18 hl ali 1800 l po 1.25 Din znaša 2250 Din. Ako bi pozneje vino prodal po 3 Din, bi to znašalo 5400 Din. Ako sedaj odračunimo drože in kipenje 5% ali okroglo 100 l manj prodanega vina, ostane še vedno 5100 Din. Razlika je torej 2850 Din. Ako bi si ta gospodar kupil za ta denar posodo, bi je dobil dvakrat toliko, kakor je imel vina; in ta posoda bi imela trajno vrednost za njega in še za njegove potomce.

Na drugi strani pa takí gospodarji škodujejo tudi svojim sosedom, ker — kvarijo ceno. Bodimo torej boljši računarnji, da ne bomo škodovali sebi in še drugim!

I. St., pos. in vinogradnik.

Ljudski pravnik.

Na potnikovo prigovarjanje doma kupljeni posnemačnik. D. J. L. p. Š. —

Dne 7. 6. 1932 ste na prigovarjanje potnika kupili posnemačnik na svojem domu, kamor je prišel potnik brez Vašega povabila. Potnik Vam je naslikal ugodnosti, ki jih boste deležni z nakupom. Posnemačnika sploh ne rabite in vprašate, če istega lahko vrnete, oziroma če morate plačati kupnino bodisi naenkrat ali v obrokih. — Prečitajte članek v »Slov. gospodarju« pod naslovom: »Kupovanje blaga od trgovinskih potnikov.« Če so Vaše navedbe resnične, imate pravico vrniti posnemačnik; če ste pa že toženi na plačilo kupnine, ugovarjajte pri obravnavi na sodišču, da je pogodba neveljavna po določenih obrtnega zakona. V tem primeru boste Vi pravdo dobili, to se pravi: Vam ne bo treba plačati stroškov tožbe, marveč bo celo tožeča tvrdka morala plačati Vaše stroške. Vi pa morate na vsak način posnemačnik vrniti, ker boste sicer toženi na izročitev posnemačnika.

Veljavnost naročila blaga pri potniku. S. P. Č. Št. J. p. V. — Vašo soprogo sta dne 24. 1. 1933 dva potnika pregovorila, da je brez Vaše volje naročila posnemačnik za 1760 Din. Že drugi dan se je naročilo preklicalo, a je tvrdka vseeno posnemačnik poslala. Vprašate, če ste dolžni prevzeti posnemačnik, ali velja razveljavljenje kupne pogodbe. — Tudi za Vas velja odgovor v »Slov. gospodarju«. Pošljite posnemačnik nazaj! Ako pa Vas je tvrdka že tožila, ugovarjajte pri sodišču, da je potnik prišel k Vam sam od sebe brez Vašega poziva in da je vsled tega po obrtnem zakonu ta kupna pogodba neveljavna. Pravde ne boste zgubili. Posnemačnik pa morate nemudoma vrniti, ker boste sicer toženi na izročitev istega.

Spregled starosti. J. M. N. p. A. — Imate 19 let in bi radi kupili leta, to je

dosegli polnoletnost, čeprav imate še živega očeta. — Kdor si kupi leta, pravimo, da se mu spregleda starost. V zmislu zakonitih določil se spregleda starost lahko onim osebam, ki nimajo več živih očetov, marveč imajo varuha, in ki so dopolnile 20. leto starosti. V Vašem slučaju pa ugasne očetova oblast nad Vami, to je Vi boste lahko popolnoma svobodno razpolagali s svojo imovino in sami s seboj edinole, ako Vas oče izpusti iz svoje oblasti, kar se lahko zgodi izrecno ali pa molče. Ako oče pred sodiščem izjavi, da Vas izpusti iz svoje očetovske oblasti, mora sodišče tak izpust odobriti, ako spozna, da je Vaša oprostitev iz očetovske oblasti za Vas koristna in da ni združena z nevarnostjo zlorabe. Kakor hitro Vam bo sodišče izročilo tozadevno listino o izpustu iz očetovske oblasti, boste glede razpolaganja s svojo imovino in glede svoje osebe imeli prav iste pravice, kakor vsaka druga polnoletna oseba. Seveda more sodišče tudi brez take očetove izjave izreči, da ste oproščeni očetove oblasti. V tem slučaju bo sodišče samo preiskalo vse okolnosti in nato izdalo sklep. V Vašem slučaju ni potrebno, da počakate toliko časa, da boste dopolnili 20 let, marveč lahko takoj zaprosite. Zato poskusite svojo srečo pri onem okrajnem sodišču, kjer oče stalno biva.

Domovinska pristojnost nezakonskih otrok. L. J. Sv. P. M. — Nezakonska stariša živita vsak v drugi občini. Kasneje se poročita, a nezakonskih otrok ne da sta prepisati v zakonske. Vprašate, če so nezakonski otroci pristojni v ono občino, kakor njihova mati. — Nezakonski otroci so pristojni v ono občino, kamor je bila pristojna njihova mati pred svojo omožitvijo. Nezakonski otroci pa imajo varuhe, ki so dolžni skrbeti obenem z varstvenim sodiščem za vzgojo nezakonskih otrok. Poizvedite na okrajnem sodišču, kdo je tem otrokom za varuha.

Razna obvestila.

Predavanje o cvetličarstvu priredi Sadjarska in vrtnarska podružnica za Maribor in okoliš v nedeljo 14. maja ob 9. uri dopoldne na vinarski in sadjarski šoli v Mariboru. Ljubitelji cvetlic so vab-

ljeni, da se predavanja, ki bo združeno s skioptičnimi slikami, v čim obilnejšem številu udeležez!

Enodnevni tečaj o pokončevanju škodljivcev in boleznih vinske trte in o poletnih delih v vinogradu se vrši v soboto 20. maja na banovinski vinarski in sadjarski šoli v Mariboru. Pouk je teoretičen in praktičen ter traja od 8. do 12. in od 14. do 18. ure.

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg v soboto 6. maja so pripeljali špeharji 30 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 13—14, špeh 14—15. Kmetje so pripeljali 12 voz sena po 60—75, 1 otave 70, 2 slame po 45—50, 37 voz krompirja po 0.75—1.25, 32 vreč čebule 2—2.50, česen 8—10, kisló zelje 4, repa 2, kumarce 10—15, karfijola 6—10, hren 6—8, špargelj 5—8, grah 8—10, jabolka 4—6, suhe slive 6—8, celí orehi 7—8, luščeni orehi 24—26. Pšenica 1.75—2, rž 1.50, ječmen 1.50, koruza 1.25, oves 1, proso 1.50, ajda 1.50, ajdovo pšeno 4.50, fižol 1.50—3. Surovo maslo 24—26, smetana 10—12. Na trgu je bilo 194 kokoši po 20—30, 276 piščancev 25—65, 1 gos po 50, 3 race 20—30, 37 kozličkov 50—100, 4 jagnjeta po 60 do 90 Din.

Mariborski svinjski sejm 5. maja 1933. Pripeljanih je bilo 296 svinj, cene so bile sledeče: Mladi prašiči 5—6 tednov stari komad 100 do 120 Din, 7—9 tednov 180—230 Din, 3—4 mesece 250 do 350 D, 5—7 mesecev 450 do 550 Din, 8—10 mesecev 600 do 650 Din, 1 leto stari 750 do 900 Din, 1 kg žive teže 7.50 do 8 Din, 1 kg mrtve teže 10.50 do 12 Din. Prodanih je bilo 231 svinj.

Živinski in svinjski sejm v Ptujju. — Dne 2. maja je bilo prignanih 169 krav, 51 telic, 122 volov, 8 bikov in 90 konj. Cene so bile naslednje: krave 2 do 3.75 Din, telice 2.50 do 4.75, voli 3 do 4.50 in biki po 2.50 do 3.50 Din za 1 kg žive teže. Konji so se prodajali po 500 do 3650 Din za komad. — Dne 3. maja pa je bilo pripeljanih 83 prascev in 127 svinj. Prasci so se prodajali po 100 do 200 Din za komad, svinje pa po 7 do 9 Din za 1 kg žive teže. Prodanih je bilo 150 prascev in 123 svinj.